archivu průmyslového, »které skutečně také již se sbíráním řečeného materiálu počalo a vykazuje výsledky pozoruhodné«.

Stanovisko komory obchodní lze uvítati se souhlasem, ale zároveň s přáním, aby komora obchodní plně ocenila závazky plynoucí pro ni samu. Není pochybno, že Museum technické se stane vhodnou sběrnou průmyslových i obchodních archivalií, bude-li podporováno hmotně i mravně a nalezne-li prostředky k vydržování odborných sil pro tento úkol. Příklad obchodních komor v Porýnsku může v tom býti vzorem; ve zvláštních poměrech našich ovšem nelze žádati od komor a od soukromníků příspěvků příliš vysokých. Spíše dalo by se očekávati, že po vytouženém urovnání financí zemských kruhy rozhodující ve správě zemské neodeprou trvalé a vydatné subvence určené k systemisování potřebných míst úřednických. Komory obchodní a jiné korporace, jako jest Jednota průmyslová, podepřely by potom podnik nejlépe uložením svých starých registratur v novém archivu a zjednáváním pochopení pro celou otázku v kruhu svých členů a soukromých činitelů vůbec.

Poznámky k hospodářské politice průmyslových závodů.*)

Ing. **Albín Bašus.**

Není zajisté potěšitelnějšího zjevu v našem novodobém životě českém, než velké úsilí nesoucí se k tomu, vybudovati silný a dobrý český průmysl, úsilí, jež prýští ze správného poznání, že kultura duševní může vzrůst a síly národa se rozvinout jen na dobrém podkladě materielním. Toto úsilí naše, také zvané h o s p o d á ř s k é o b r o z e n í, není právě prací nejsnazší, neboť i dnes zhusta setkáváme se v našich řadách s lidmi, jimž zámožnost jest něco neslušného, ba darebáctví — u národa se teprve vyvíjejícího zjev jistě nepěkný! —

Nejde nám ovšem o to a n e s m í n á m a n i j í t i, abychom à tout prix zavedli výrobu různých tovarů, jichž dosud příslušníci našeho národa nevyráběli, t o j e s t s i c e p r v é s t a d i u m n a š e h o h o s p o d á ř s k é h o v ý v o j e a p r o d ě l a t i s e m u s í

---

*) L i t e r a t u r a p o u ž i t á: A. Sperlich: Unkostenkalkulation, II. vyd., Jaenecke, Hannover 1906. — C. M. Lewin: Werkstättenbuchführung für moderne Fabrikbetriebe, I. vydání, J. Springer, Berlín 1906. — F. Leitner: Die Selbstkostenberechnung industrieller Betriebe, J. D. Sauerländer, Frankfurt n./M. 1908. — J. Lilienthal: Fabrikorganisation, Fabrikbuchführung und Selbstkostenberechnung etc., J. Springer, Berlín 1907. — W. Schiff: Die Wertminderungen an Betriebsanlagen etc., J. Springer, Berlín 1909.

— ale pro dnešní situaci hospodářskou a soutěž s cizinou to naprosto nestačí! Tu musíme jíti dále. Jest třeba — a to je druhé stadium vývojové — upevniti fabrikaci uvnitř i vně, jest nám nezbytně třeba rationálně uspořádati výrobu jak po stránce technické, tak i hospodářské.

To jsou dnes známé snahy po *organisaci v průmyslu*, jež vně jeví se v různých formách, jako kartelech, syndikátech, trustech a podobných útvarech organisačních, uvnitř pak zaváděním systému do celé výroby, soustavy předem pečlivě vypracované a na dlouhých praktických zkušenostech založené.

Jest to jmenovitě tato poslední t. zv. vnitřní organisace průmyslových podniků, jež by nás měla co nejvíce zajímati, neb jsme v tom směru u nás v Čechách (a v Rakousku vůbec!) velmi pozadu za velikými zeměmi průmyslovými.

Nelze ovšem a nesmí se pokládati organisace za účel sám; lze však předem vytknouti dva body, k nimž řádná organisace musí směřovat: předem stanoviti pochod procesu výrobního tak, aby byl co nejhospodárnější a aby z něho vyloučeny byly faktory nespolehlivé — to jest selhávající ve svých funkcích, tak na př. pamět lidská neb spolehlivost dělníka, za druhé, aby předem zcela určitě dala se stanoviti výrobní cena tovaru a produkce se ve všech fásích dala jak technicky, tak hospodářsky kontrolovati.

Charakterisují tedy moderní závody průmyslové tyto dva znaky:

α) dokonalý, téměř samočinně funkcionující systém produkční;

β) správný výpočet výrobních cen, což jest základ zdárného vývoje průmyslového podniku.

Co znamená důkladná vnitřní organisace tovární, nejlépe jest viděti na Americe a na novodobých snahách v Německu; pronikavá a důsledně provedená organisace byla v Americe důsledkem speciální výroby, v Německu má obráceně organisace přispět k rationalisaci výroby, tedy i k její specialisaci. U nás nedostatek dobře organisovaných továren dává to cele cítit v méně vyspělé naší industrii vůbec, jmenovitě pak tím, že náš průmysl méně jest schopen soutěžiti s cizím na trzích světových.

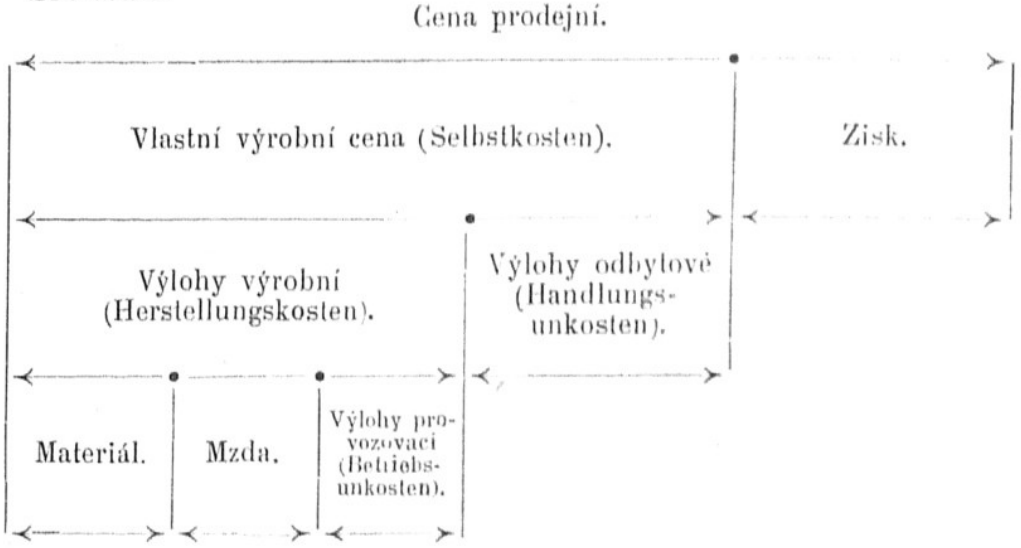
Z otázek, jež s organisací vnitřní úzce souvisí a pro hospodářskou politiku průmyslových závodů jsou směrodatny, chci ukázati na některé, jež u nás jsou až příliš zanedbávány; jsou to jmenovitě:

1. řádná kalkulace výrobních cen,
2. mzdy neproduktivní,
3. otázka režijních přirážek,
4. odpisy a znehodnocení výrobních prostředků.

Řádná kalkulace výrobních cen jest základem zdravého podnikání průmyslového; jde tu v prvé řadě o t. zv. kalkulaci dodatečnou, jež stále kontroluje produkci v každém směru a tak, jak jest neocenitelnou pro

účelnou politiku obchodní, je i nezbytnou pro stanovení ceny prodejní. Pro porozumění dalších vývodů podávám schema ceny prodejní a jednotlivých jejích složek, jak obvyklé jest v dnešní technické literatuře německé. (Viz schema I.)

Schema I.

Toto schema ukazuje nám současně, jaké jsou podklady řádné kalkulace; jsou to:

α) stanovení a kontrola spotřeby materiálu, což děje se buď skladními výkazy — na každou objednávku rozepsanými — neb vykazuje se materiál na zadní straně dělnických lístků;

β) řádné výkazy mezdní stanovící přesně mzdu, jež připadá na ten který tovar, což děje se všeobecně skoro zavedenými lístky pro práci akordní a časovou — po případě — ve špatně organisovaných závodech — dle knížek dělnických;

γ) správné rozdělení jak přirážek provozovacích tak správních; o těchto pojednám zvláště, neboť jest nejtěžší úlohou při kalkulaci rozděliti přirážky tak — aby každý jednotlivý výrobek nesl skutečně jen ty výlohy, které způsobil — a v rozdělení jich a stanovení jich výše tkví těžiště řádné kalkulace!

V tomto směru nejvíce se u nás dělá v oboru mezdním; máme již dnes četné závody, které velmi pečlivě zaznamenávají mzdy — ba rozepisují pro každý jednotlivý kus zvláštní lístky, v t. zv. akordních kancelářích — naprosto však zanedbávány jsou výkazy skladní a přirážky provozovací. A tu jest s důrazem na to poukázat: mzda nečiní při mnohých výrobcích dnešní industrie více, než malou část prodejní ceny! A tak, jak vývoj pokračuje, při stále stoupající výrobě strojové, bude podíl mezdní na ceně výrobku stále menší a menší! Poněvadž pak technický vývoj s jedné strany vede k snížení výrobních cen, společenský vývoj na druhé straně ke zvýšení mezd, ve všech státech, kde

blahobyt vzrůstá — nezbývá nic jiného — než docíliti snížení cen výrobních řádnou, promyšlenou organisací produkční.

Z týchž důvodů pokládám za špatnou politiku obchodní docilovati při klesající konjunktuře snižování výrobních cen — snižováním produktivních mezd dělnických; zde jest jediná cesta správná a vždy možná: snižovati výdaje režijní, a to i provozovací i odbytové! Nesprávná kalkulace — a takovou našli bychom jistě ve značné části našich průmyslových závodů — má přímo zhoubný vliv na průmyslové podnikání: nejen tím, že nikdy není jasno o tom, co se vyzíská a na čem se vyzíská, neboť není tu podkladu pro politiku cenovou — ale jeví se i důsledky této kalkulace v nekalé soutěži a podkopává se přímo industrie nabídkami pod cenu při různých těch submisích a řízeních ofertních. Pro vnitřní vývoj závodu má nesprávná kalkulace ten špatný vliv, že jedny výrobky zdražují se na úkor druhých — a v důsledku toho i mnohá slibná odvětví se ubíjejí!

Zavésti v tomto směru pořádek není jen zájmem průmyslníků; dnes razí si dráhu přesvědčení, že i tu bude musit zasáhnout moc státní a vytvořit jistá pravidla pro **„vnitřní ochranu“** průmyslových závodů, neboť na silné, zdatné industrii spočívá dnes (společně s obchodem) tíha břemen veřejných. Pokusy v tomto směru staly se dosud v Americe a v Anglii, v této poslední jmenovitě známým zákonem Census of Production Act z r. 1906.*)

Z dalších charakteristických znaků dobře organisovaných závodů jest ostré rozhraničení mzdy produktivní a neproduktivní,**) také direktní a indirektní zvané. Produktivní mzdou rozumí se onen ekvivalent práce, jíž třeba jest ke zhotovení určitého výrobku bezprostředně použiti, neproduktivní mzdy jsou všechny ty, jichž k výrobě jest nepřímo zapotřebí (na př. mzda za obsluhu hnacích strojů, mzda dohlížitelů, kontrolorů a pod.).

Mzdy produktivní dají se přesně zjistit a podíl jich na každém výrobku zcela určitě stanovit — proto také volí se ve většině závodů za základ přirážek provozovacích (režijních) — ač nelze si tajiti, že tento způsob kalkulace

*) Srovnej můj článek: Statistika výrobní, Přehled, roč. VII., č. 21.

**) Názvy »produktivní« a »neproduktivní« nesmí se tu bráti doslovně; ostatně již klasická ekonomie přesně stanovila tyto pojmy, poukazujíc jmenovitě na to, že o produktivní práci ve smyslu skutečném, produkovati, t. j. vyrobiti či zploditi, nemůže býti ani řeči a že spíše rozumí se tím dodati nějaké hmotě hodnotu užitkovou, jak o tom svědčí následující výroky klasických národohospodářů (viz Handwörterbuch der Staatswissenschaften, III. vydání, str. 576): Say praví: »Co tvoříme neb vytvořiti chceme, jest toliko užitečnost. Práce netvoří předmětů, ale hodnot užitkových.« A podobně J. S. Mill: »Veškerá lidská práce všech lidských bytostí na světě není s to, aby jen kousek látky vytvořila.«

nedostačuje — tím méně, poněvadž tyto mzdy produktivní tvoří jen malou část ceny prodejní. V tom směru zcela zavržení hodné jsou t. zv. přirážky režijní průměrné, dle nákladů provozovacích jednoho celého roku stanovené; novější generace zavedla tu diferencované přirážky, stanovené nejen dle různých skupin pracovních, ale i dle různých strojů obráběcích a místa, kde se práce koná. Tak na př. ve strojní továrně budou různé přirážky na kováře ručního a kováře při kovacích strojích, různé přirážky na frézovače a různé na zámečníka a podobně. Tento způsob jest v Německu dnes nejrozšířenější — ač již dnes se mnozí tím netají, že ani tento způsob pro řádnou kalkulaci nedostačuje.*)

Mzdy neproduktivní počítají se mezi výlohy provozovací a v ceně produktu jeví se pak co přirážky ku produktivním mzdám, jak se tyto provozovací výlohy nejčastěji počítají. Ostré rozhraničení těchto mezd jest proto velmi důležito a nese se snaha všech moderních organisátorů k tomu, aby důkladnou organisací tovární mechanicky tyto mzdy byly rozděleny. V tom směru nejlépe tomu hoví systém, jejž vypracoval *F. W. Taylor*,**) ředitel Betlehem Steel Company. Důležitý jest poměr $\frac{\text{neproduktivní mzdy}}{\text{produktivní mzdy}}$, a to z následujícího důvodu: neproduktivní mzdy tvoří »pohyblivou« část všeobecných výdajů, jichž poměr ku produktivním mzdám tvoří tak zvanou režijní kvotu. Poněvadž pak i při klesající konjunktuře zůstávají četné všeobecné výdaje stálé — na př. výdaje na úřednictvo, reklamu a pod., tu jest třeba redukovati tyto neproduktivní mzdy, aby se režie zmenšila. Pravidelně však propouštějí se dělníci produktivní, což jest jen **zhoršení** neblahých následků klesající konjunktury; klesnou-li totiž produktivní mzdy, klesne tím i možnost něco vyzískati a výroba se zdraží, nepřihlížíme-li již ani k tomu, že redukováním produktivní mzdy vyhánějí se dobří zapracovaní dělníci, kteří raději místo opustí, než by se spokojili s »hladovou mzdou«.

Jedná se tedy v takových případech nejen o to, udržeti výborný kmen dělnictva, ale i s těmi zařízeními a tím úřednictvem, jež nutně i v dobách největšího poklesu zůstati musí, vyráběti pokud lze co nejvíce, byť by i zboží vyrobené krylo jen část výdajů všeobecných! Jest přirozeno, že, klesají-li mzdy produktivní a závod se vede dále, stoupají relativně všeobecné výdaje; bylo by však největší chybou chtíti snad ceny prodejní přizpůsobovati této vyšší režii — a také zkušenost nás učí, že tu ceny vlivem trhových poměrů klesají — ač výrobní cena stoupá!

---

*) Srovnej článek: Sind unsere Kalkulationen richtig? v časopise Werkstattstechnik, č. 3., roč. 1909.

**) Nejen průmyslníkům, ale i každému národohospodáři lze doporučiti výtečnou jeho knihu Shop management (vyšla německy v překladu Wallichsově pod názvem: Die Betriebsleitung u Springera, Berlín 1909).

Nejvíce zanedbávány jsou u nás při stanovení výrobních cen *výlohy všeobecné*, a to jak *provozovací* tak i *odbytové*; a přece dnes při značné jich výši — a s pokračující technikou výrobní porostou stále, jak ukazují příklady velikých podniků — jsou tyto výdaje pro cenu výrobní téměř směrodatny!

Provozovací výlohy jeví se v ceně prodejní jako přirážky ku produktivním mzdám, *výdaje odbytové* pak jako přirážky k nákladům výrobním. Nejlépe osvětlí nám to příklad 1., jenž vzat jest z tovární prakse.

Příklad 1.

Kalkulace řemenového kotouče v rozměrech:

D = 130 m/m (průměr), B = 100 m/m (šířka), C = 40 m/m (vrtání).

Materiál:	hrubá váha 6 *kg* (litina)	1·08 K
Mzda:	slévač	—·36 K
	soustružník	—·40 K
	obrážeč	—·06 K
	zámečník	—·32 K
Přirážky na výlohy provozovací:		
	slévač 200%	—·72 K
	soustružník 200%	—·80 K
	obrážeč 200%	—·12 K
	zámečník 100%	—·32 K
Výlohy výrobní		4·18 K
Přirážky na výlohy odbytové 50% . . .		2·09 K
Vlastní výrobní cena		6·27 K
Zisk 10%		—·63 K
Cena prodejní		*6·90* K
Produktivní mzda obnáší		*1·14* K
Výlohy provozovací a odbytové		*4·05* K

Jde nyní o to, stanoviti způsob nejvhodnější, kterým by se dala výše těchto přirážek zjistiti, tak aby kalkulace přiblížila se co možno skutečnosti. Zkoumáme-li jednotlivé methody, tu vidíme, že v mnohých závodech počítají přirážky:

a) dle vyráběných tovarů; tento způsob jest nesprávný z toho důvodu, že bývá nejen způsob provedení u různých výrobků různý — na př. participují na výdajích pro různě cenné stroje, ale i tím, že výlohy stále kolísají;

b) dle ročního průměru; tyto t. zv. průměrné přirážky jsou velmi rozšířeny, ale jest to i nejhorší způsob, jaký si lze pomysliti, neboť nejen že podává zcela nesprávný obraz o skutečné ceně výrobků — ale svádí i na falešné cesty při posuzování výrobní ceny. Tento způsob má tu velikou nevýhodu, že zdražuje výrobky jedny na úkor druhých, způsobuje, že rentují se oddělení o vysokých vydáních všeobecných proti těm, která mají vydání malá, a následkem toho musí klesati výroba v odděleních, jež skutečně působí výlohy malé! Zásadou moderního podnikatele musí býti: každý

výrobek nechť nese ty výlohy, které způsobil; tomu systém průměrných přirážek k produktivním mzdám nikterak nehoví a jest zcela zavržení hodný!

c) dle dílen; to jsou velmi časté t. zv. ***přirážky dílenské***, jež bývají i dále děleny dle jednotlivých skupin strojových; neb tu nelze si tajiti: v ceně strojů a jich výkonnosti jest veliký rozdíl, a tu třeba v tom směru vzíti i ohled při kalkulaci výrobních cen. Tak na př. v moderních strojírnách jsou stroje velmi různé ceny, vedle drahých strojů frézovacích neb amerických automatů vidíme obyčejné shapingy neb vrtačky — a tu mzdy nebývají u těchto strojů tak rozdílné, za to však podíl na amortisaci, spotřeba síly, mazadla a pod. Dílenské přirážky tudíž pro správnou kalkulaci nedostačují; tu třeba jíti dále: v Německu dnes ve strojním průmyslu jsou nejobvyklejší přirážky dle kategorií dělnických (na př. hoblovači, zámečníci, soustružníci a pod.) a tyto ještě dělí se jak dle místa, tak co do způsobu práce (ruční, strojová). Vývoj tedy ukazuje: co největší specialisace přirážek režijních jest podkladem správné kalkulace!

Správné stanovení přirážek, t. j. podílu jednotlivých výrobků na výdajích všeobecných, má nejen vnější cenu (pro stanovení ceny prodejní) — ale i cenu vnitřní: pro hodnocení investovaných prostředků výrobních; neboť zboží vyrobené pro vlastní potřebu jest třeba započítati při sestavování inventury ***za cenu výrobní***, tedy s příslušnými přirážkami. Rozumí se, že přirážky mají se počítati dle toho oddělení, **v němž** dotyčný výrobek byl zhotoven, a ne dle toho, pro nějž byl zhotoven!

Tam, kde se to neděje, má to ten špatný vliv, že se tím zdražují výrobky ostatní a tím umenšuje konkurenční schopnost závodu; mimo to má to za následek posunování obchodního zisku, neb do bilancí dostanou se hodnoty nižší a tyto diference skutečných a knižních hodnot objeví se později v zisku obchodním!

Všeobecné výlohy v různých fásích produkce jsou různé: klesají a stoupají a proto jest třeba statisticky je kontrolovat a aspoň každý půl roku stanovit výši přirážek; v Americe*) jsou dnes na př. firmy, které stanoví takové statistiky týdně a to graficky. Důvody kolísání všeobecných výdajů jsou jmenovitě:

1. pohyblivé složky dané dobou (na př. světlo a topení);
2. kolísání zaměstnanosti dílen a tím i neproduktivních mezd;
3. případy mimořádné (stávka neb výluka), jež mají na tyto výlohy podstatný vliv.

---

*) Dr. Ing. Grimshaw: Werkstatt-Betrieb und Organisation, Hannover 1909, III. vydání.

Statistiky všeobecných výloh a jich srovnání se skutečnými výdaji pro dotyčná oddělení mají velký význam, neb ukazují hned rentabilitu jednotlivých oddělení a jsou velmi cennou pomůckou při sestavování bilancí; mimo to musí se vždy kontrolovat: zda přirážky k produktivním mzdám odpovídají poměrům výrobním, t. j. výši výdajů všeobecných pro to které oddělení.

Byla již zmínka o tom, že nesprávné přirážky režijní jsou největším nebezpečím pro obchod; neboť jedny výrobky zdražují na úkor druhých a tím výroba jedněch stoupá (těch, jež prodávány jsou se ztrátou), druhých zase klesá. Tento nesprávný postup při kalkulaci vedl v mnohých případech k úpadku dobrých firem; proto třeba s důrazem poukázati: bylo by velikou chybou považovati správnou kalkulaci za quantité négligeable, jak se zhusta dosud u nás v podnicích průmyslových děje. Nikoli: kalkulace jest duší obchodu!

Přemýšlíme-li o škodách, jež nesprávná organisace vnitřní (nedostatek kontroly) a nepořádná kalkulace zaviní — vnuká se nám již nadhozená myšlenka zavésti obligátně zákonem určité normy pro vnitřní organisaci tovární, a tím do jisté míry vnitřní ochranu podniků průmyslových.

Pro naše české poměry, kde jest třeba především stávající náš průmysl upevnit uvnitř i vně, bylo by třeba, aby těchto otázek, jež mají pro hospodářský podnik eminentní důležitost, bylo si více všímáno, zvláště pak na vysoké škole technické, na obchodních akademiích a podobně. Tak na př. vidíme, že v Berlíně přednáší se organisace průmyslových podniků na technice, výpočet výrobních nákladů podniků průmyslových na vysoké škole obchodní a jinde.

Mnohem více pozornosti věnuje se u nás odpisům, právě snad vlivem toho, že otázka týká se více obchodního než technického řízení podniku. Nechci zde otázku odpisů probírati dopodrobna — odkazuji tu na citovanou krásnou knížku Schiffovu — a podávám některé pozoruhodné jeho poznámky.

Odpisy jest třeba rozuměti ony hodnoty, které odpovídají opotřebení neb znehodnocení prostředků výrobních; obchodní zvyklost řadí je mezi výlohy provozovací, literatura národohospodářská mezi výlohy základní, t. j. vedle mzdy a ceny materiálu. Právně jsou odpisy ztrátou a jest třeba účtovati je na straně pasiv, hospodářsky vzato však ztrátou nejsou! Znehodnocení výrobních prostředků (strojů a nástrojů) nastává pravidelně jich použitím při výrobě; jest tedy zcela správno, nese-li výrobek v ceně výrobní onu část tohoto využití kapitálů investovaných. Tím pak, že odpisy počítají se mezi výrobní náklady a tím jsou obsaženy v ceně zboží, nastává ten zajímavý proces hospodářský, že investovaný kapitál mění se tím způsobem v kapitál oběžný. Znehodnocení prostředků výrobních nastává však i v době klidu —

tedy mimo proces výrobní; tím ovšem se výroba zdražuje a z toho plyne správná zásada pro podniky průmyslové: »Výnosnost hospodářských podniků závisí hlavně, často nejvíce od stupně využití provozovacích zařízení.«*)

Odpisy dělí se na řádné, t. j. takové, které vznikají přirozeným upotřebením nebo znehodnocením, a mimořádné, jichž důvod jest nahodilé nebo nepředvídané opotřebení neb znehodnocení. Řádné odpisy jsou nutné a jsou k nim průmyslové závody nuceny obchodním zákonníkem; neméně však důležitou roli hrají odpisy dobrovolné, jež třeba považovati za reservy vzaté ze zisku. Jest faktum, že takové reservy zvyšují ve značné míře úvěr podniku průmyslového, ale má to i ten rub, že vyňaty jsou, jestliže jsou uloženy v hodnotách pupilárních a pod., z oběhu obchodního a tím ztrácí jen kapitál činný a nedosahuje, respektive redukuje se tím účel podniku výdělečného. Tyto dobrovolné odpisy mají také tu výhodu, že tvoří kapitál prostý dividendy; nebylo by však správné domnívati se, že čím více odpisujeme, tím lépe. Neboť, jak již bylo řečeno: odpisy musí dojíti výrazu v ceně výrobku; a poněvadž při založení podniku jest konkurence vždy velká — a ceny nutno stanoviti spíše nižší — pracovalo by se tím způsobem jen proti rozvoji podniku průmyslového, tím více, že zprvu jest opotřebení ve skutečnosti menší — později však, na př. změnou výrobního procesu, pokračuje mnohem rychleji — dá se zcela dobře předpokládati, že zavedený podnik snese odpisy větší, než podnik v začátcích.

Nebylo by však také správné odepisovati málo, jak se zhusta děje: neboť tu vykázaný zisk zvětší se o onu sumu, o níž méně bylo odepsáno — ale děje se to na úkor investovaného kapitálu; zde vidíme dosti jasně, jak jednotlivé složky hodnoty a procesu výrobního jsou na sobě závisly — jak jedna podmiňuje, respektive určuje druhou. Proto také k politice obchodní podniků průmyslových jest zapotřebí nejen důkladných znalostí obchodněhospodářských, ale i dokonalé znalosti procesu výrobního a organisace produkční — t. j. jinými slovy obsáhlého vzdělání technického!

Nejvíce chyb dělá se v technice odpisovací; jest velmi obvyklý způsob odepisovati v určitých procentech od knižní hodnoty. Jest to sice způsob pohodlný — ale zcela falešný. Cílem musí býti: odpisy buďtež činěny od ceny výrobní nebo nákupní a buďtež co nejvíce specialisovány!

Směrodatným pro velikost odpisů byl by rozdíl mezi hodnotou knižní předcházejícího roku a hodnotou provozovací v době inventury; bylo by však nesprávno účtovati na př. opravy mezi odpisy — ty mohou podávati míru znehodnocení výrobních prostředků — patří však mezi výdaje všeobecné (Unkosten).

---

*) Schiff: Wertminderungen etc., str. 2.

Zcela rozhodně jest se třeba postaviti proti — dnes obvyklé praksi: odepisovati totiž v určitém procentu od hodnoty knižní; proti této methodě mluví dva závažné důvody:

1. odporuje to zkušenosti a skutečnosti; neboť znehodnocení bývá ve skutečnosti na počátku menší — později však větší — odepisuje-li se dle hodnoty knižní — tu odepisuje se na počátku více, později čím dál tím méně — tedy pravý opak ke skutečným poměrům. Mimo to — obchodně politicky vzato — jest to pochybený způsob z toho důvodu, že počáteční léta zatěžují se více, než léta pozdější, o nichž lze zcela dobře předpokládati, že bude tu produkce upevněnější, a tudíž že snese odpisy větší;

2. při průměrných odpisech v procentech vyjádřených obdržíme výsledky zcela falešné. Šablonovité počítání odpisů znamená asi totéž, co průměrné počítání režijních přirážek; i tu nutno zdůrazniti: odpisy musí býti co nejvíce specialisovány. V moderních závodech jest na př. každý stroj, nástroj neb jednotlivý kus inventáře číslován a ve všeobecných výdajích má své konto. Konta tato i odpisy obstarává kalkulační kancelář spolu s dílenským účetnictvím, neb těm jest možno posouditi mnohem lépe opotřebení neb znehodnocení jednotlivých částí, než kanceláři administrační.

Mnohé z otázek zde jen letmo nadhozených daly by se shrnouti v jedinou vědu, pro niž případný název byl by »technická ekonomika« a dala by se táž definovati jako nauka o racionálním hospodaření průmyslových závodů ojedinělých a bylo by lze ji považovati za pomocnou disciplinu národohospodářskou.

Otázky zde načrtnuté nejsou snad jen zajímavy pro inženýry neb úředníky průmyslových podniků; dnes, kdy společnosti akciové stále rostou a každý i s malým kapitálem může se podniku průmyslového zúčastniti — a kdy nám, Čechům, na zdatné industrii tolik záleží, jest přímo naším příkazem všímati si otázek, které ukazují cesty, jak bychom se mohli vyvíjeti zdravě a plně; neboť nelze pochybovati o tom, že naším největším úkolem novodobého českého života jest: vybudovati silný a zdravý český průmysl!

Po národohospodářském sjezdu v Lublani.

Napsal **Jan Máša.**

Píši dnes, jak nebude asi všude vítáno, avšak nemohu v zájmu věci jinak. Pravdu nutno říci, třeba nepříjemnou, aby se chyby po druhé neopakovaly.

Vztahy nás Slovanů vůbec a rakouských zvláště jsou vlastně

*